

Terenci Moix, l'autor que va capgirar la literatura catalana

Quinze anys després de la mort de Terenci Moix, Edicions 62 recupera tres dels seus llibres emblemàtics: 'El dia que va morir Marilyn', 'El sexe dels àngels' i 'Tots els contes'. És un bon moment per revisitar la primera etapa literària del gran 'enfant terrible' de les lletres catalanes

◆◆◆◆◆ Jordi Nopca

Molt abans de convertir-se en un dels escriptors més populars de la dècada dels 80 i de freqüentar els platós televisius espanyols de bracet de personatges com Isabel Preysler i Sara Montiel, Terenci Moix va revolucionar les lletres catalanes gràcies a llibres de contes com *La torre dels vicis capitals* (Selecta, 1968), novel·les com *Món mascle* (Aymà, 1971) i volums de prosa viatgera com *Terenci als USA* (Proa, 1974). “El Terenci més pop, el de les narracions i el de les novel·les gamberres continua sent molt interessant –opina Julià Guillamon, que acaba de prologar una nova edició de *Tots els contes*, publicada a La Butxaca–. Rellegint-lo molts anys després d’escriure contes com *Minifac Steimann*, *novel·lista d’orgasmes fallits* i *Assasinar amb l’amor* he vist que Moix no va ser un escriptor generacional, perquè els seus referents són molt personals. Hi ha el cinema, clàssic i d’autor –com ara *L’avventura*, d’Antonioni–, però també escriptors com Espriu i les *Històries extraordinàries* de Poe, i també el món d’Egipte. Als contes, Moix fa un joc molt interessant entre el que li passa, transformant-ho en ficció, i tots aquests referents dels quals xuclava el que podia: era un autor esponja”.

Guillamon, que després de comissariar exposicions sobre Espriu, Porcel, Peruchó i Palau i Fabre voldria muntar-ne una sobre “els anys pop de Moix”, destaca que feia “literatura sàvia i trencadora, amb un fons sarcàstic i de crítica social de la *genteta* de Barcelona”. Un dels escriptors que van coincidir amb Moix mentre escrivia els primers contes va ser Biel Mesquida. “Jo vaig conèixer en Ramon, el noi que havia nascut a Barcelona el 1942 –recorda–. A més de tenir una relació d’amistat durant anys, d’ell em va interessar la singularitat de la seva escriptura, que es distingia del panorama general. Moix va ser molt innovador. Els seus primers llibres dibuixen el fresc social d’una època amb gràcia, perquè barrejava personatges reals i inventats”. Gràcies al llenguatge, fresc i directe, i a la irreverència amb què tractava la sexualitat i la cultura, Terenci Moix va permetre que generacions més joves seguisin el seu camí. “Hi ha dos noms que em venen al cap: Quim Monzó, que en certa manera va passar a ocupar el seu lloc a finals dels 70, i Lluís Fernández, que a *L’anarquista nu* (Edicions 62, 1979) va escriure sobre l’homosexualitat de manera descarada”, diu Guillamon.

Sebastià Portell, que acaba de prologar la nova edició d’*El dia que va morir Marilyn*, impartirà aquesta primavera un curs sobre literatura

“FEIA LITERATURA SÀVIA I TRENCADORA, AMB UN FONS SARCÀSTIC I DE CRÍTICA SOCIAL DE LA GENTETA DE BARCELONA”, DIU JULIÀ GUILLAMON

LGTB a la llibreria Laie i situa la figura de Moix en una tradició més àmplia: “Dos dels autors que van escriure des d’una sensibilitat homoeòtica amb anterioritat són Blai Bonet i Maria Antònia Salvà –diu–. Quan Moix publica *El dia que va morir Marilyn* el 1969 es converteix en pioner en el camp de la novel·la”. A més de citar Lluís Fernández com un dels hereus de la literatura LGTB catalana, Portell destaca Biel Mesquida, autor de llibres de poemes com *El bell país on els homes desitgen els homes* –escrit el 1974, tot i que no va poder circular en llibreria fins al 1985– i la novel·la experimental *L’adolescent de sal* (1975). També Maria-Mercè Marçal, que a més d’escriure poemes d’amor lèsbic va dedicar-hi la novel·la *La passió segons Renée Vivien* (1994).

Sorprement i captivador

Un altre autor que va conèixer Moix a finals dels 60 va ser Robert Saladrigas. “Quan tots pensàvem en el realisme, en Cesare Pavese i en els nord-americans, ell va irrompre amb una proposta molt diferent –diu–. Va sorprendre i alhora captivar. Tenia un entusiasme i una passió incontenibles. Hauria volgut ser el Truman Capote de la literatura catalana”. Saladrigas, que havia debutat el 1966 amb la novel·la *El cau* (Alfaguara), va llegir amb molt d’interès *El dia que va morir Marilyn*.

a

llegim

46-47

- Entrevista a Martí Gironell, guanyador del premi Ramon Llull
- El llibre de memòries d’Antoni Bassas

48-49

- Sherlock Holmes torna en català amb una gran traducció
- Els meravellosos contes de William Steig

“Compartia l’actitud d’una generació que es va incorporar al món català i que no estava conforme amb el que es va trobar –continua–. En aquell moment cap de nosaltres tenia un gran domini de la llengua i estava tot per fer. Al cap d’uns anys el mercat català se li va fer petit: ell aspirava a tenir molts lectors, i ho va aconseguir sobretot amb *No digas que fue un sueño* [de la qual es van vendre més d’1,5 milions d’exemplars]. Recordo que una vegada que ens vam trobar aquells anys es queixava perquè la crítica havia deixat malament la seva història egípcia. «No saben que Cleopatra m’ha obsessionat tota la vida! Es pensen que escric sobre ella per vendre més». El problema no era el tema, sinó el tractament que en va fer”.

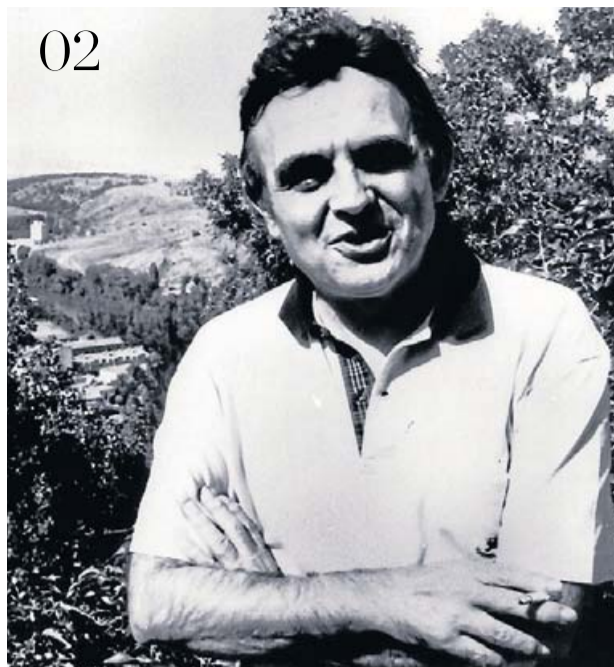
Un autor invisibilitzat

Mesquida i Guillamon coincideixen en el fet que el Terenci que es va reinventar en castellà el 1983 amb *Nuestro virgen de los mártires: novela de romanos* és menys interessant literàriament. “El canvi de llengua va coincidir amb un canvi de projecte –diu Guillamon–. Moix sempre va actuar com una estrella del pop, però va ser als anys 80 que es va plantejar ser un autor de masses. I ho va aconseguir escrivint una narrativa més lineal. Així com Montserrat Roig es va convertir en la Joana d’Arc del catalanisme progressista, Terenci Moix

va ser vist com el traïdor, l’amant del luxe i l’amic de les famoses”.

Sebastià Portell considera que ha arribat l’hora de tornar a llegir l’obra catalana de l’escriptor barceloní. “Se l’ha invisibilitzat durant molt de temps per una espècie d’essencialisme que no té sentit –opina–. És cert que des d’un punt de vista filològic la literatura catalana és la que s’escriu en català. El fet que Moix escrigués en totes dues llengües no l’exclou del sistema literari del país”. En relació a *El dia que va morir Marilyn*, Portell diu: “Hi ha una obsessió per dir que no existeix la gran novel·la sobre Barcelona. Jo penso que no només existeix sinó que n’hi ha diverses, i que una de les primeres és aquesta”. Pilar Beltran, d’Edicions 62, coincideix en aquesta invisibilització del primer Moix: “L’obra catalana del Terenci te l’ha de presentar algú. Si no, et quedes amb les últimes novel·les o amb els llibres de memòries”. De la novel·la que acaba de recuperar en destaca “el component generacional”, però també “la mirada d’una Barcelona molt viscuda i íntima, la dels anys 50 en què va créixer”. Beltran també en destaca “la llengua de carrer”, que es pot degustar en fragments com aquest: “Si és més vell que el món, home –escriu–: un got de vi del Penedès, teca de la bona i una mamona que et faci passar les pessigolles”.

Juntament amb els contes i *El dia que va morir Marilyn* s’ha recuperat

també *El sexe dels àngels*, una de les novel·les que ha explicat amb més sentit de l’humor –i amb més veritat– l’ecosistema literari català, roman a clef amb una extensa nòmina de personatges batejats de manera extravagant i, tot i així, clarament identificable. Iscle Garsó és Espriu, Jordi Pujol és el senyor Pinyol, “director de la Banca Catalònia i creador de la frase «Bastim la pàtria amb maons de fe»”, Blanca Alcover és Maria del Mar Bonet i el protagonista, Leonard Pler, és, evidentment, el mateix Moix. Una mica abans, La Magrana havia recuperat –l’any 2013– dos títols menys coneguts de l’escriptor, també de principis dels 70: el llibre de viatges *Terenci del Nil* (1970) i la novel·la *Món mascle* (1971). “Moix va desmuntar moltes convencions literàries gràcies a la ironia, la metaliteratura i l’autoreflexió literària –comenta Enric Cassany, professor de literatura catalana de la Universitat Autònoma de Barcelona–. Alhora que idolatrava la cultura, se’n reia. Els primers anys tenia una posició descaradament antiburguesa, escrivia amb un romanticisme escabellat i passat per la mola, amb una càrrega contracultural i escèptica. A la societat literària establerta del moment, que estava en plena reconstrucció, li va costar mastegar el desvergonyiment de Moix. Tot i així, són alguns dels llibres que va fer al principi els que han passat a la història”.

01
MOIX DURANT L’ENTREVISTA QUE VA FERA SARA MONTIEL PER A TVE EL 1988. EFE

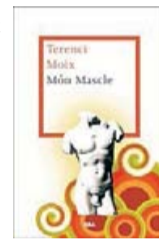
02
L’ESCRITOR A SÒRIA L’ANY 1996. EFE

03
BALLANT AMB MASSIEL AL PROGRAMA ‘MÁS ESTRELLAS QUE EN EL CIELO’. EFE

Quin Terenci podem llegir ara en català?

‘Món mascle’

Pere Gimferrer va escriure que el llibre “s’hauria convertit en una exhibició d’escenes de sadisme festiu sobre l’exotisme d’un decorat de basar” si no l’hagués escrit Moix. Publicat l’any 1971, imagina un lloc masculí on la crueltat és l’única conducta possible.

‘Terenci del Nil’

Moix va inaugurar la dècada dels 70 donant a conèixer la seva admiració incondicional per l’Egipte dels faraons. El llibre, amè i erudit, va ser seguit quatre anys després per la narració d’un altre viatge, en aquest cas als Estats Units.

‘El dia que va morir...’

Al pròleg de l’edició que acaba de presentar Edicions 62, Sebastià Portell destaca “l’alta qualitat” literària d’*El dia que va morir Marilyn*, la barreja de “literatura memorial i novel·la psicològica” i “l’autèntic retrat generacional” que fa.

‘Tots els contes’

Labutxaca recupera l’edició de Columna del 2003, que reuneix *La torre dels vicis capitals*, l’impactant debut de Moix el 1968 –amb 26 anys–, i *La caiguda de l’imperi sodomita...*, del 1976. Són una excel·lent mostra del Moix més elèctric, creatiu i irreverent.

‘El sexe dels àngels’

El 1969 una primera versió d’*El sexe dels àngels* va incomodar de tal manera el jurat del premi Sant Jordi que el van deixar desert. Reescrita i ampliada anys després, va guanyar el Ramon Llull el 1992. És un retrat àcid i enjogassat del món literari català dels 70.

